

Леся Ящук,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та методики її навчання
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0003-4314-0807
lesjajashhuk@ukr.net

ПРЕДСТАВЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ЗІ «СЛОВНИКА ПРИЗВИЩЕВИХ НАЗВ ЖИТОМИРЩИНИ XVI–XVII СТ.»

У пропонуваній розвідці наведено ілюстрації зі «Словника прізвищевих назв Житомирщини XVI–XVII ст.». Джерельною базою цієї лексикографічної праці слугували 7 опублікованих і 13 рукописних пам'яток зазначеного періоду, серед яких переважну більшість становлять актові книги Житомирського гродського суду (1582–1713 рр.). Також використано антропонімічні матеріали з рукописних актових книг Підкоморського суду Житомирського повіту Київського воєводства (1584–1644 рр.) й Овруцького гродського суду (1678–1680 рр.) та опублікованих пам'яток: «Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов», «Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.», «Реєстр Війська Запорозького 1649 року» (Білоцерківський та Київський полки, до складу яких уходили жителі населених пунктів Житомирщини) та ін. Унаслідок опрацювання ділових документів Житомирщини XVI–XVII ст. укладено власну картотеку, що налічує близько 10 000 антропонімів.

У словнику заголовкові слова розташовано в алфавітному порядку, через кому перераховано фонетико-графічні варіанти прізвищевих назв, через скісну риску – іменування однієї особи, якщо такі наявні. Після кожної прізвищевої назви подано рік (роки), коли вона зафіксована в пам'ятках Житомирщини. Словникова стаття містить перелік усіх дво- і трілексемних антропонімічних формул з указаною прізвищевою назвою та їх паспортизацію.

Оскільки польська мова в XVI й особливо в XVII ст. активно проникала в життя українців, зокрема в царину діловодства, то предметом нашого дослідження стали й полонізми, виявлені в прізвищевих назвах Житомирщини XVI–XVII ст.

Ключові слова: антропонім, запозичення, паспортизація, полонізм, фонетико-графічний варіант.

Lesia Jaszczuk. Prezentacja materiałów ze Słownika określeń odnazwiskowych Żytomierszczyzny XVI–XVII w.

W artykule opracowano materiał ze Słownika określeń odnazwiskowych Żytomierszczyzny XVI–XVII w. Podstawa tej pracy leksykograficznej to 7 opublikowanych oraz 13 rękopiśmienniczych pamiętek historycznych tego okresu, wśród których najwięcej ksiąg aktowych Żytomierskiego Sądu Grodzkiego (1582–1713). Także autorka korzystała z materiału antroponimicznego z rękopiśmienniczych ksiąg aktowych Sądu Podkomorskiego powiatu żytomierskiego województwa kijowskiego (1584–1644), Owruckiego Sądu Grodzkiego (1678–1680) oraz pamiętek opublikowanych: Archiwum Rosji Południowo-zachodniej, Język urzędowy Wołynia i Naddnieprza XVII w., Rejestr kozacki 1649 r. (Pułk białocerkiewski i kijowski, do składu którego weszli mieszkańcy Żytomierszczyzny) i in. Po opracowaniu dokumentów Żytomierszczyzny XVI–XVII w. została ułożona kartoteka licząca około 10000 antroponimów.

Słownik mieści hasła w porządku alfabetycznym z wariantami fonetyko-graficznymi określeń odnazwiskowych oraz czasem nazwiska osób. Po każdym określeniu odnazwiskowym jest rok (lata) fiksowania w pamiętkach Żytomierszczyzny. Artykuł słownikowy zawiera listę wszystkich dwu- i trzyleksemowych formuł antroponimicznych ze wskazanym określeniem odnazwiskowym oraz jego kodyfikację.

Język polski w XVI i zwłaszcza w XVII w. aktywnie przenikał do życia Ukraińców, w szczególności do zakresu administracji biurowej, dlatego przedmiotem naszego badania są oraz polonizmy obecne w określeniach odnazwiskowych Żytomierszczyzny XVI–XVII w.

Słowa kluczowe: *antroponim, zapożyczenie, kodyfikacja, polonizm, wariant fonetyko-graficzny.*

Lesya Yashchuk. Presentation of materials from the «Dictionary of surnames of Zhytomyr region of the XVI–XVII centuries»

The presented study contains illustrations from the «Dictionary of surnames of Zhytomyr region of the XVI–XVII centuries». This lexicographical work is based on 7 published and 13 handwritten manuscripts of the specified period, among which the vast majority are the act books of the Zhytomyr City Court (1582–1713). Anthroponymic materials from handwritten act books of the Podkomorskoho Court of the Zhytomyr County of the Kyiv Voivodeship (1584–1644) and the Ovruch City Court (1678–1680) and published monuments were also used: «Archives of Southwestern Russia, ed. Temporary Commission for the Analysis of Ancient Acts», «Business Language of Volhynia and Naddniprianshchyna XVII century», «Register of the Zaporozhian Army of 1649» (Bila Tserkva and Kyiv regiments, which included residents of settlements of Zhytomyr region), etc. The results of the processing of the XVI–XVII century business documents of Zhytomyr region are compiled into the card index, which includes about 10,000 anthroponyms.

In the dictionary, the entry words are arranged in alphabetical order, phonetic and graphic variants of surnames are listed through a comma, and the name of one person, if any, is presented through a slash. Each surname is followed by the year (years) when it was recorded in the monuments of Zhytomyr Region. The dictionary entry contains a list of all two- and three-word anthroponymic formulas with the specified surname and their certification.

Since the Polish language in the XVI and especially in the XVII centuries actively penetrated into the lives of Ukrainians, in particular in the field of office work, the focus of our study were polonisms, found in the surnames of Zhytomyr region XVI–XVII centuries.

Keywords: *anthroponym, borrowings, certification, polonism, phonetic and graphic variant.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Українська історична антропонімія стала об'єктом наукових досліджень Л. Л. Гумецької (XIV–XV ст.), М. О. Демчук (XIV–XVII ст.), Р. Й. Керсти, І. В. Єфименко (XVI ст.), Р. І. Осташа, С. П. Бевзенка, О. Я. Добровольської, І. Д. Сухомлина, Л. О. Самійленко, В. Ю. Франчук, Н. П. Москальової, А. М. Залеського (XVII ст.), О. Д. Неділько, В. О. Шевцової (друга половина XVII – перша половина XVIII ст.), В. В. Денисюка (друга половина XVII–XVIII ст.), С. Є. Панцьо, І. Д. Фаріон (кінець XVIII – початок XIX ст.), С. В. Глущика (1765–1769 рр.), Л. О. Тарновецької (перша половина XIX ст.). Джерельною основою для їхніх студій слугували актові книги, реєстри козаків, метрики, погосподарські книги, пам'ятки історіографічного жанру тощо. Праці С. М. Пахомової й М. Л. Худаша відзначаються широтою фактичного матеріалу й часового простору [2; 4].

Етимологічне лексикографування історичного прізвищевого матеріалу в українській антропоніміці здійснювали Р. І. Осташ – у праці «До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника)» (1995 р.) [1]; І. Д. Фаріон – у монографії «Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX ст. (з етимологічним словником)» (2001 р.) [3, с. 133–322]; П. П. Чучка – в історико-етимологічному словнику «Прізвища закарпатських українців» (2005 р.) [5]. Значний внесок в українську історичну антропонімію зробила польська дослідниця І. Митник, зокрема їй належить «Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek)» (2017 р.) [7]. Етимологічний аналіз досягнув найвищого рівня в працях В. П. Шульгача, його дослідження «Нариси з праслов'янської антропонімії», базоване на багатому фактичному матеріалі слов'янських мов, присвячене відтворенню праслов'янського антропонімічного фонду шляхом гніздового способу [6].

Об'єкт нашого вивчення – антропонімон як опублікованих, так і рукописних пам'яток Житомирщини XVI–XVII ст., здебільшого актових книг Житомирського гродського суду (1582–1713 pp.). **Мета пропонованої розвідки** – описати основні мотиваційно-номінаційні групи прізвищевих назв словника Житомирщини XVI–XVII ст. й представити в словникових статтях фактичний матеріал із рукописних актових книг Житомирського та Овруцького гродських судів, а також підкоморського суду Житомирського повіту Київського воєводства, що зберігаються в 11, 15 та 4 фондах Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (ЦДІАК України) та опублікованих документів: «Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов», «Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст.», «Реєстр Війська Запорозького 1649 року» (Білоцерківський та Київський полки, до складу яких уходили жителі населених пунктів Житомирщини) та ін.

До реєстрового гасла входять усі графічні, фонетичні й змішані варіанти прізвищевих назв у початковій формі з вказівкою на час їхньої фіксації в досліджуваних документах: **Гончарь** 1586, **Гоньчар** 1606, 1630, 1643, 1647, 1650, **Гончер** 1587, **Горенчар** 1650, **Honczar** 1651, **Ganczarz** 1651. Заголовні слова подано спрощено: надрядкові літери опущено в рядок, діакритичні знаки в кінці слова після голосної передано в рядку літерою **й**: **Дудинский** 1605: Мате(и) *Дуди(н)ски(и)* (1605, ЖК 4, арк. 54 зв.). Через скісну ризку розміщено прізвищеві назви, якими ідентифіковано ту саму особу: **Лиходѣвський** 1630 / **Лиходиевский** / **Лиходыевский** 1643: Стефана *Лиходѣвського* (1630, ЖК 8, арк. 308 зв.) / Стефа(н) *Лиходие(в)ски(и)* (1643, ЖК 10, арк. 270 зв.) / Стефана *Лиходые(в)ско(го)* (1643, ЖК 10, арк. 272 зв.). Після переліку засвідчених у документах прізвищевих назв указано на соціальну приналежність носіїв: шляхтичі чи простолюдини (скорочено **шл.** чи **пр.**)

Далі подано іменування, насамперед дволексемні антропонімні формули із засвідченою аналізованою прізвищевою назвою в різних графічних, фонетичних та змішаних варіантах. Спосіб відтворення записів антропонімів збережено в тому вигляді, який вони мають в актових книгах, зокрема, не відступаємо від послідовності розміщення компонентів в антропонімних формулах: **Гринченко** 1650, **Гриньченъко** 1643, **пр.:** *Гриньченъка* Максима (1643, ЖК 10, арк. 263), *Иванови Гри(н)че(н)кови* (1650, ЖК 13, арк. 551 зв.); **Рудика** 1650, **Рудыка** 1605, **пр.:** *Михненкови Рудице* (1650, ЖК 13, арк. 455), *Семе(н) и Гришко Рудыки* (1605, ЖК 4, арк. 71 зв.), *Семе(н) Рудыка* (1605, ЖК 4, арк. 180 зв.). У пастортизації, крім року, зазначено джерело та сторінку чи аркуш. У словнику статті розташовано за алфавітом.

Аналізовані антропоніми, беручи за зразок етимологічний словник прізвищевих назв Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX ст. І. Д. Фаріон, поділяємо на декілька мотиваційно-номінаційних груп [3, с. 107–114]:

1. Патронімні або матронімні назви (скорочено **патр.** або **матр.**) із суфіксами **-ов / -евич, -енк(о), -ич, -ен(я), -ук (-'ук), -чук**:

Антонович 1643, **шл.:** па(н) *Захарияшъ Антонови(ч)* (1643, ЖК 10, арк. 126) – **патр.** із суфіксом **-ович** < христ. чол. усіч. ім. *Антон* < *Антоний* [Керста, с. 105], *А(н)тона Олексеєвича* (1585, ЖК 1, арк. 111), *Анѣтона Кудеєвича шевьца з села Вересовъ* (1647, ЖК 12, арк. 43). Досліджувані пам'ятки не засвідчують повного імені *Антоний*, лише одиничний варіант із заміною форманта **-ий** на **-ей**: шляхетний *А(н)тоне(и) Трубельски(и)* (1651, ЖК 14, арк. 71).

Бондаревич 1585, **Бондарови(ч)** 1586, **пр.:** у Бо(г)дана *Бо(н)даревича* (1585, ЖК 1, арк. 104 зв.), Ва(с)ко Ку(з)ми(ч) *Бондарови(ч)* (1586, ЖК 1, арк. 168) – **патр.** із суфіксом **-евич / -ович** < **Бондар, Боньдар**.

Захарчук 1650, **пр.:** Стецька *Захарчука* (1650, АрхЮЗР 6/І, с. 565) – **патр.** із суфіксом **-ук** < христ. чол. суф. ім. *Захарко / Захарка* < *Захар* < *Захария* [Керста, с. 112],

Бо(н)дара *Заха(р)ка* (1611, АЖГУ, с. 149), *Заха(р)ка* Са(н)че(н)ка (1611, АЖГУ, с. 193) і *Заха(р)цы* (1643, ЖК 10, арк. 268 зв.) (Д. в.), *Захарьки* Плузьника (1647, ЖК 12, арк. 62).

Колесниченя 1606, **пр.:** Яре(м)ка *Оме(л)янови(ч) Коле(с)ниченя* (1606, ЖК 4, арк. 373 зв.) – **патр.** із суфіксом **-ен(я)**: < *Колесникъ* (див. ПН *Колесникъ*).

Наталчыч 1600, 1649, **пр.:** Трохим *Наталчыч* (1600, АрхЮЗР 1/VI, с. 289), ЕсиѠъ *Ната(л)чы(ч) со(т)*. (1649, РВЗ, с. 310) – **матр.** із суфіксом **-ыч** < христ. жін. суф. ім. *Наталка* < *Наталія*, лат. *Nātālia* – жіноча форма чоловічого *Nātālis* [ЕСУМ 4, с. 48], у «Луцькій замковій книзі 1650–1651 рр.» зафіксоване жіноче ім'я «дворни(ч)ку его *Ната(л)ку*» [ЛЗК, с. 348].

Селивоненко 1649, 1650, **пр.:** Гапонъ *Селивоне(н)ко* (1649, РВЗ, с. 199), Гри(н)ка *Селивоне(н)ка* (1650, ЖК 13, арк. 197) – **патр.** із суфіксом **-енк(о)** < христ. чол. повн. ім. *Селивонъ* < *Сильванъ* [Керста, с. 125-126], *Селивонъ* Макси(ме)нько (1649, РВЗ, с. 194).

Сметаничъ 1595, 1605, **пр.:** Илья *Сметаничъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 246), Нестеръ *Сметаничъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 246), Павелъ *Сметаничъ* прийма (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 246), Паршукъ *Сметаничъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 246), «И(л)єю и Нестеро(м) *Сметаничами*» (1605, ЖК 4, арк. 218) – **патр.** із суфіксом **-ич** < *Сметана* < укр. апел. *сметана*.

Янченко 1588, 1605, 1611, 1647, **пр.:** «у И(г)ната, де(и), *Я(н)че(н)ка*» (1588, ЖК 1, арк. 341 зв.), Тимоша *Я(н)че(н)ка* (1605, ЖК 4, арк. 149 зв.), «*Я(н)че(н)ки(ми)*, двома бра(т)єю» (1611, АЖГУ, с. 217), Яцька *Янченъка* (1647, ЖК 12, арк. 65 зв.) – **патр.** із суфіксом **-енк(о)** < христ. чол. суф. ім. *Янко* < *Ян*, *Я(н)ка* Сча(с)новича (1587, ЖК 1, арк. 289 зв.), *Я(н)ко*, слуга пана Бутовичо(в) (1590, АЖГУ 1, с. 76–77); у *Я(н)ка* (1618, ЖК 7, арк. 924 зв.).

2. Патронімні назви – непохідні особові власні імена у функції ПН (скорочено **патр. ос. вл. ім.**):

Бакум 1650, **пр.:** Ивана *Бакума* (1650, ЖК 13, арк. 328 зв.), Семена *Бакума* (1650, ЖК 13, арк. 328 зв.) – **патр. ос. вл. ім.** *Вакум* < христ. чол. ім. < *Аввакумъ* [Керста, с. 102], яке на українському мовному ґрунті зазнало певних звукових змін: усічення початкового [a], стягнення однакових приголосних [вв] і заміни [в] на [б]. У досліджуваних пам'ятках Житомирщини XVI–XVII ст. засвідчено імена: «дѣдъ именем *Бакун*» (1600, АрхЮЗР 1/6, с. 288), у *Бакуни(и)* Ми(ш)ковича (1606 ЖК 4, 399 зв.), а також *Ваку(м)* (1609, ДМВН, с. 130).

Вакула 1606, **пр.:** *О(с)тапо(м) Вакулою* (1606, ЖК 4, 282 зв.), – **патр. ос. вл. ім.** *Вакула* < христ. чол. ім. *Вуколь* [Керста, с. 107] або *Акила*. У досліджуваному іменникові наявне ім'я *Вакула*: *Вакулы* Сорочича (1587, ЖК 1, арк. 259), *Вакулу* Иваненька (1630, ЖК 8, арк. 662). «У деяких чужомовних словах (до яких належить і *Вакула* – прим. Л. Я.), – на думку Ю. Шевельова, – звуковий зсув міг бути спричинений недосконалим сприйняттям в усному спілкуванні, подвійним запозиченням із різних говірок, віддаленими асоціаціями народноетимологічного гатунку (які тепер не піддаються реконструкції) тощо» [Шевельов, с. 652–653].

3. Трансантропонімізовані ПН, утворені від похідних християнських імен та слов'янських автохтонних усічених відкомполітичних імен, тобто квалітативів (скорочено **квал.**), які без зміни своєї будови перейшли в розряд ПН, тобто зазнали трансантропонімізації:

Иванушько 1647, **пр.:** Аньдрея *Иванушька* (1647, ЖК 12, арк. 62 зв.) – **квал.** < христ. чол. суф. ім. *Иванушько* < *Иванух* / *Ивануш* < *Иван* < *Иоаннъ* [Керста, с. 113–114]. В аналізованому антропоніміконі не виявлено імен *Иванух*, *Ивануш* чи *Иванушко*. Їх зафіксували Р. Й. Керста, І. Митнік та Р. І. Осташ: *Iwanusch*, *Iwaniuszko*, *Иванушь* (XVI ст.) [Керста, с. 114], *Iwanuszko* (1604 р.) [Mytnik, s. 40], *Иванухъ* (1649 р.) [Осташ, с. 514].

Жданко 1650, **пр.:** Прокопови *Жда(н)кови* (1650, ЖК 13, арк. 455), Семенови *Жда(н)кови* (1650, ЖК 13, арк. 455) – **квал.** < *Жданко* < *Ждан* – самобутне

східнослов'янське чоловіче ім'я, яке виникло на базі нечленної форми дієприкметника від дієслова *ждати* й первісно мало значення «очікуваний, бажаний» [Чучка, с. 183] – за допомогою демінутивного форманта **-к(о)** [Чучка, с. 184]. У ролі імен на Житомирщині XVI–XVII ст. засвідчено *Ждан* (33 фіксації) і *Ждане(ц)* (1): *Жда(н)* Корькошка (1630, ЖК 8, арк. 5), «па(н) Федо(р), па(н) Гапо(н), па(н) *Жда(н)* и па(н) Федо(р) Трипо(л)ские» (1595, ЖК 4, 1, арк. 9), *Ждане(ц)*-деся(т)ни(к) (1609, ДМВН, с. 132).

4. Патронімно-посесивні чи матронімно-посесивні назви (скорочено **патр.-пос.** чи **матр.-пос.**) із суфіксами **-ов / -ев, -ин** та **-иш-ин**:

Бондарчин 1609, **пр.:** Федо(р) *Бо(н)да(р)чи(н)* (1609, ДМВН, с. 130) – **матр.-пос.** із суфіксом **-ин** < *Бондарка* < укр. апел. *бондарка* те саме, що *бондаревая* «бондариха» [Сл.УМ 3, с. 29].

Климишын, Климышын 1647, **пр.:** Ми(с)ка *Климишына* (1647, ЖК 12, арк. 63 зв.), Ру(д)ка *Климышына* (1647, ЖК 12, арк. 59) – **матр.-пос.** із суфіксом **-иш-ин** < андр. *Климиха* «дружина Клима».

Лавриков 1609, **пр.:** Се(н)ко *Ла(в)рико(в)* (1609, ДМВН, с. 130) – **патр.-пос.** із суфіксом **-ов** < христ. чол. суф. ім. *Лаврик* < *Лаврь* [Керста, с. 117], у *Лаврика* у Сала (1586 ЖК 1, 138 зв.).

5. Трансантропонімізовані ПН, що виникли як прізвиська за певною внутрішньою чи зовнішньою ознакою, тобто атрибутивно-прізвищові назви (скорочено **атр.-прізви.**):

Горбач 1606, 1609, **пр.:** Ва(с)ка *Го(р)бача* (1606, ЖК 4, арк. 248 зв.), Ничипо(р) *Го(р)бачь* (1609, ДМВН, с. 153) – **атр.-прізви.** < *горбачь* «горбач, горбань» [Сл.УМ 7, с. 22].

Долгаль 1630, **пр.:** Андре(и) *Долгаль* (1630, ЖК 8, арк. 472 зв.) – **атр.-прізви.** < *довгаль* – те саме, що *довгань* «людина, що має довгі ноги», діал. *довгаль, долгань* [Сл.УМ 8, с. 70].

Долгань 1606, **пр.:** Ївано(м) *До(л)гане(м)* (1606, ЖК 4, арк. 375 зв.) – **атр.-прізви.** < *долгань* «людина, що має довгі ноги», діал. *довгаль, долгань* [Сл.УМ 8, с. 70].

Забіяка 1583, 1609, **пр.:** Аньдре(и)ка *Забіяку* (1583, АЖМУ, с. 57), *Забіяка* Рома(н) (1609, ДМВН, с. 131) – **атр.-прізви.** < *забіяка* «забіяка» (у «Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст.» подано приклади особової назви *Забіяка* лише з пам'яток Житомирщини) [Сл.УМ 9, с. 200], *забіяка* «той, хто заводить, починає бійку, любить битися», заст. «убивця, розбійник» [СУМ III, с. 23].

Стрибыль 1582, 1587, 1618 / **Стрыбыль** 1583, 1584, 1585, 1586, 1588, 1590, 1598, 1606, 1609, 1611, 1618, 1630, 1635, 1643, 1651, **шл.:** Бо(г)дана Івановича *Стрибыля* (1582, АЖМУ, с. 39) / Богдана Івановича *Стрыбыля* (1583, АЖМУ, с. 49) / Богдана *Стрыбыля* (1583, АЖМУ, с. 54) / *Стрыбыла* (1584, АЖМУ, с. 80) / Богдановичу Івановичу *Стрыбылю* (1584, АЖМУ, с. 124) (вл. прим.: описка *Богдану*) / Бо(г)да(н) Івановичь *Стрыбы(л)* (1584, АЖМУ, с. 136) / Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбы(л)* Ловковски(и) (1584, АЖМУ, с. 156) / Бо(г)да(н) *Стрыбы(л)* (1585, ЖК 1, арк. 95 зв.) / Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбы(л)* (1585, ЖК 1, арк. 100 зв.) / *Стрыбы(л)* (1585, ЖК 1, арк. 97 зв.) / Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбы(л)* (1586, ЖК 1, арк. 145) / Бо(г)дана *Стрыбыла* (1586, ЖК 1, арк. 153) / «Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбы(л)* сына своего вла(с)ного пїа Федора *Стрыбыля*» (1586, ЖК 1, арк. 190) / «Бо(г)да(н) *Стрыбы(л)*... и(з) сыно(м) свои(м) Федоро(м)» (1587, ЖК 1, арк. 248 зв.) / Бо(г)дань Іванови(ч) *Стрыбы(л)* (1587, ЖК 1, арк. 312 зв.) / Бо(г)да(н) Івановичь *Стрыбыль* (1588, ЖК 1, арк. 334 зв.) / Бо(г)да(н) *Стрыбыль* (1590, АЖГУ 1, с. 53) / Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбыль* (1590, АЖГУ 1, с. 56) / «Я, Сава Іванови(ч), на(з)ваны(и) Бо(г)дань *Стрыбы(л)*» (1606, ЖК 4, арк. 295) / Бо(г)да(н) Ива(н) *Стрыбы(л)* (1606, ЖК 4, арк. 296) / Бо(г)да(н) *Стрыбы(л)* (1606, ЖК 4, арк. 326) / Бо(г)да(н) *Стрыбы(л)* (1609, ДМВН, с. 115) / Бо(г)да(н) Іванови(ч) *Стрыбы(л)* (1611, АЖГУ, с. 192) / Бо(г)дань *Стрыбы(л)* (1611, АЖГУ, с. 196), «па(н) Федо(р) и па(н) Петрь *Стрыбыли*» (1598, ЖК 4, 1, арк. 40 зв.) / Федера *Стрыбыля* (1611, АЖГУ, с. 156) / Федора *Стрыбыля* (1611, АЖГУ, с. 169) / Федора

Стрыбыля (1611, АЖГУ, с. 248), Данило *Стрыбы(л)* (1606, ЖК 4, 326) / Даниелю *Стрыбылю* (1611, АЖГУ, с. 52), Петрови *Стрыбылеви* (1606, ЖК 4, арк. 242 зв.) / Петръ *Стрыбыль* (1618, АрхЮЗР 3/І, с. 238) / *Стрибыль* (1618, АрхЮЗР 3/І, с. 250), Фило(н) *Стрыбы(л)* (1606, ЖК 4, арк. 326) / «Фило(н), Данило, **Ω**(с)тафе(и) *Стрыбылеве*» (1606, ЖК 4, арк. 326) / Филон *Стрыбы(л)* (1611, АЖГУ, с. 69) / «Филона, чашника... Марушу Е(л)цо(в)ну и Федора, Данила, Пе(т)ра а **Ω**(с)тафия *Стрыбыле(в)*» (1611, АЖГУ, с. 205) / Федора, Пе(т)ра, Данила и **Ω**(с)тафия *Стрыбыле(в)* (1611, АЖГУ, с. 207) / Филонови *Стрыбылови* (1630, ЖК 8, арк. 322 зв.), **Ω**(с)тафе(и) *Стрыбы(л)* (1606, ЖК 4, арк. 326) / **Ω**(с)тафия(н) *Стрыбы(л)* (1611, АЖГУ, с. 196) / Остафей *Стрыбыль* (1618, АрхЮЗР 3/І, с. 213), Миха(и)ла и Абрама *Стрыбыле(в)* (1630, ЖК 8, арк. 302) / Михаль *Стрыбы(л)* (1651, ЖК 14, арк. 271), Ива(н) *Стрыбы(л)* (1609, ДМВН, с. 115), Микола(и) *Стрыбыль* (1635, АЖГУ 1, с. 153), Абрамови *Стрыбылеви* (1643, ЖК 10, арк. 19) / Абрама *Стрыбыля* (1643, ЖК 10, арк. 91) / Абрама и Михала *Стрыбыловъ* (1643, ЖК 10, арк. 111) / Абрамови *Стрыбылови* (1643, АрхЮЗР 1/VI, с. 777), Стефанови *Стрыбылови* (1643, АрхЮЗР 1/VI, с. 777), Стефану на Ки(ч)кора(х) *Стрыбылови* (1651, ЖК 14, арк. 5) / Стефа(н) *Стрыбы(л)* (1651, ЖК 14, арк. 2) – **атр.-прізви.** < *стрибль* – іменник віддієслівного походження < *стрибати, стрибнути* [Єфименко, с. 70]).

6. ПН відапелятивного походження (скорочено **апел.**), які первісно ідентифікували особу за професією чи родом заняття (**проф.**), соціальним станом (**соц.**), військовим чином чи статусом (**військ.**), релігійним культом (**рел.**), родовим станом та родовими стосунками (**род.**), за фактом новоселення або особливостю появи в середовищі (**нов.**):

Бондар 1587, 1595, 1605, 1606, 1609, 1611, 1618, 1630, 1650, **Боньдар** 1650, **Боднар** 1643, **Боднар** / **Бондар** 1650, **пр.:** Василові *Бо(д)нарови* (1643, ЖК 10, арк. 105), Ма(ц)ка *Бо(н)дара* (1587, ЖК 1, арк. 289 зв.), Пе(т)рика *Бо(н)дара* (1587, ЖК 1, арк. 269 зв.), Сидоръ *Бондаръ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 247), Гри(ц)ка *Бо(н)дара* (1605, ЖК 4, арк. 135), Ма(т)фея *Бо(н)дара* (1605, ЖК 4, арк. 135) / на Ма(т)фе(и)цу *Бо(н)дару* (1605, ЖК 4, арк. 135 зв.), Гри(ц)ка *Бо(н)дара* (1606, ЖК 4, арк. 419), И(г)ната *Бо(н)дара* (1606, ЖК 4, арк. 272 зв.), Па(в)ла *Бо(н)дара* (1606, ЖК 4, арк. 368 зв.), Паве(л) *Бо(н)да(р)* (1609, ДМВН, с. 153), Семе(н) *Бо(н)да(р)* (1609, ДМВН, с. 130), *Бо(н)дара* Заха(р)ка (1611, АЖГУ, с. 149), Грица *Бо(н)дара* (1618, ЖК 7, арк. 926), Федора По(л)торе(и)ка *Бо(н)дара* (1630, ЖК 8, арк. 661), **Ω**гия *Боньдара* (1650, ЖК 13, арк. 339), Василові *Бо(д)нарови* (1643, ЖК 10, арк. 105), Ва(с)кови *Бо(н)дарови* (1650, ЖК 13, арк. 336), Михна *Бо(д)нара* (1650, ЖК 13, арк. 197) / Михна *Бо(н)дара* (1650, ЖК 13, арк. 201 зв.), Са(м)ка *Бо(д)нара* (1650, ЖК 13, арк. 197) / Са(м)ка *Бо(н)дара* (1650, ЖК 13, арк. 201 зв.) – **апел. проф.** < укр. *бондаръ, боднаръ* [Сл.УМ 3, с. 29] «майстер, ремісник, що виробляє діжки, бодні, дерев'яні відра і т. ін.» [СУМ І, с. 216] < *бодня* «діжка з кришкою; різновид вулика; верхня частина воза з дошок» – псл. **вьдьль* – через германське посередництво або безпосередньо запозичено з латинської мови; у формі *бондар* і похідних відбулася метатеза *дн* [ЕСУМ 1, с. 221].

Братеник 1595, **пр.:** Яцко а Занко *Братеники* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 247) – **апел. род.** < *братеникъ* «брат» [ССУМ 1, с. 119]; *братеникъ* те саме, що *братаничь* «(син брата) небіж, племінник» [Сл.УМ 3, с. 51–53].

Войт 1618, 1643, 1650, **Woyt** 1651, **пр.:** Ма(р)ти(н) *Во(и)т* (1606, ЖК 4, арк. 356 зв.), Кирила *Войта* (1618, АрхЮЗР 3/І, с. 246), Василові *Во(и)тови* (1643, ЖК 10, арк. 105), Лукьянови *Во(и)тови* (1650, ЖК 13, арк. 336), Semen *Woyt* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 468) – **апел. соц.** < *войтъ* (стп. *wójt*, свн. *vog(e)t*, лат. *vocātus, advocātus*) «(у містах на німецькому праві голова місцевого самоврядування і міського суду) вйт» [ЕСУМ 1, с. 397; Сл.УМ 4, с. 197; Титаренко, с. 115].

Гайдук 1585, 1650, **пр.:** **Ω**ста(п)цомъ *га(и)дукомъ* (1585, ЖК 1, арк. 85 зв.), Ю(с)ку *Га(и)дуку* (1650, ЖК 13, арк. 386) < **апел. військ.** *гайдук* (уг. *hajdú*, тур. *hajdūd*) «(солдат придворної охорони) гайдук» [Сл.УМ 6, с. 182].

Дяк 1606, **шл.:** шляхе(т)ны(м) Ивано(м) Дяко(м) (1606, ЖК 4, арк. 277) – **апел. рел.** < дякъ «(діловод у книжній чи королівській канцелярії), дяк, писар» [ССУМ 1, с. 301]; «нижчий служитель у церкві, помічник священика», «помічник священика і вчитель грамоти у школі», «писар» [Сл.УМ 9, с. 28–29].

Колесникъ 1595, **Колесник** 1600, 1605, 1606, 1609, 1611, 1630, 1647, 1650, **Koleśnik** 1683, **пр.:** Стась *Колесникъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 247), Тимош *Колесник* (1600, АрхЮЗР 1/VI, с. 289), Ивана Ще(р)бину *Коле(с)ника* (1605, ЖК 4, арк. 135), *Коле(с)ника* Федора (1605, ЖК 4, арк. 123 зв.), Тимоша *Коле(с)ника* (1605, ЖК 4, арк. 123 зв.), Ти(м)ку *Ўти(ш)че(н)ку Коле(с)нику* (1605, ЖК 4, арк. 135 зв.) / Ти(м)ка *Ўши(т)че(н)ка Коле(с)ника* (1605, ЖК 4, арк. 135), *Ў(в)дея Е(р)молича Коле(с)ника* (1605, ЖК 4, арк. 135), Па(в)ла *Коле(с)ника* (1606, ЖК 4, арк. 416 зв.), Федора *Коле(с)ника* (1606, ЖК 4, арк. 418 зв.), *Ўме(л)я(н) Колесни(к)* (1606, ЖК 4, арк. 373 зв.), *Коле(с)ни(к)* Ива(н) (1609, ДМВН, с. 130), Терешко *Коле(с)ни(к)* (1609, ДМВН, с. 131), Якуба *Коле(с)ника* (1611, АЖГУ, с. 149), *Ўме(л)ка Коле(с)ника* (1630, ЖК 8, арк. 660 зв.), Веремия *Коле(с)ника* (1647, ЖК 12, арк. 46), Гри(ц)кови *Коле(с)никови* (1650, ЖК 13, арк. 600), Ивану *Колеснику* (1650, ЖК 13, арк. 383 зв.), Юска *Колесника* (1650, ЖК 13, арк. 505), Feško *Koleśnik* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 512) – **апел. проф.** < колесникъ «колісник», діал. колесник [Сл.УМ 14, с. 175].

7. Відетнонімні ПН. І. Д. Фаріон наголошує, що причиною виникнення такого типу ПН (скорочено **апел. етн.**) не завжди є належність першоносія до названого етносу, це також могла бути мандрівка ідентифікованої особи в чужі землі або й інші позамовні чинники:

Волошин 1585, 1587, 1605, 1606, 1609, 1611, 1643, **Волошын** 1649, 1650, **пр.:** Петро(м) *Волошино(м)* (1585, ЖК 1, арк. 74), Дашка *Волошина* (1587, ЖК 1, арк. 255), Ми(ш)ка *Волошина* (1587, ЖК 1, арк. 290), Я(ц)ка *Волошина* (1587, ЖК 1, арк. 257 зв.), Дми(т)ра *Волошина* (1605, ЖК 4, арк. 85), Федора *Волошина* зь села Лебединець (1605, ДМВН, с. 80), Ми(с)ка *Волошина* (1606, ЖК 4, арк. 427), деся(т)ни(к) Хома *Волоши(н)* (1609, ДМВН, с. 130), Ива(н) *Волошинъ* (1611, АЖГУ, с. 261), Горькушу *Волошина* (1643, ЖК 10, арк. 264 зв.), Кго(р)ди(и) *Волошы(н)* (1649, РВЗ, с. 311), Прудіу(с) *Волошы(н)* (1649, РВЗ, с. 311), Трохима *Волошына* (1650, ЖК 13, арк. 328 зв.) – **апел. етн.** < волошинъ «(житель Молдавського князівства або виходець з нього) молдаванин, волох» [Сл.УМ 4, с. 215].

Литвин 1584, 1586, 1588, 1595, 1609, 1647, 1650, **Литъвин** 1647, **Litwin** 1651, **пр.:** Дмитра *Ли(т)вина* (1584, АЖМУ, с. 124), Мате(и) *Ли(т)ви(н)* (1586, ЖК 1, арк. 180), Матея *Ли(т)вина* (1588, ЖК 1, арк. 330), Стася *Ли(т)вина* (1588, ЖК 1, арк. 330), Семенко *Литвинъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 248), Стась *Литвинъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 248), Федоръ *Литвинъ* (1595, АрхЮЗР 6/І, с. 248), *Литви(н)* Бо(г)дане(ц) (1609, ДМВН, с. 130), *Литви(н)* Сидо(р) (1609, ДМВН, с. 131), Се(н)ко *Литви(н)* (1609, ДМВН, с. 131), Е(в)хима *Ли(т)вина* // *Литъвина* (1647, ЖК 12, арк. 56 зв.–57), Матю(ш)кови *Литвинови* (1650, ЖК 13, арк. 600), Ивана *Литъвина* (1647, ЖК 12, арк. 57), Iasko *Litwin* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 468), Iwan *Litwin* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 577), Jasko *Litwin* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 577) – **апел. етн.** < литвинъ «(особова назва за етнічною належністю) литвин» [ССУМ 1, с. 549], «донедавна лексему *литвин* українці вживали не лише стосовно *литовців*, а й щодо *білорусів* та *поліщуків*» [Чучка, с. 340], (заст.) «литовець; поліщук; білорус» [ЕСУМ 3, с. 245].

Лях 1605, 1609, 1647, 1650, **пр.:** Рафа(л) *Ля(х)* (1605, ЖК 4, арк. 106 зв.), Ста(с) *Ля(х)* (1609, ДМВН, с. 130), Во(и)тъя *Ляха* (1647, ЖК 12, арк. 59 зв.), Якубови *Ляхови* (1650, ЖК 13, арк. 547) – **апел. етн.** < лях «поляк», «католик» [Чучка, с. 351], (іст.) «поляк; пан; міщанин» [ЕСУМ 3, с. 343].

8. Відкатойконімні ПН – називання особи за місцем походження чи проживання (скорочено **апел. кат.**):

Белошицький 1630, Белошицкий 1635, шл.: Гри(ш)ко Восковень *Белоши(ц)ки(и)* (1586, ЖК 1, арк. 132), Григоре(и) Стефанови(ч) *Белоши(ц)ки(и)* (1588, ЖК 1, арк. 329 зв.) / Григо(р)я Стефановича *Белоши(ц)кого* (1587, ЖК 1, арк. 301 зв.) / «А(н)дрея Васи(л)евича, Наума Игнатовича и и ѿ(т) и(н)шое бра(т)и суседо(в) свои(х) *Белоши(ц)ки(х)*» (1588, ЖК 1, арк. 329 зв.) / «пїна Григо(р)я, А(н)дрея, пїна Наума бра(т)и и суседо(в) и(х) *Белоши(ц)ки(х)*» (1588, ЖК 1, арк. 330 зв.) / Мака(р) *Белоши(ц)ки(и)* (1605, ЖК 4, арк. 200 зв.), «Максима, Романа, Олекса(н)дра Па(р)шуковичо(в) *Белоши(ц)ки(х)*» (1606, ЖК 4, арк. 244), Са(к) *Белоши(ц)ки(и)* (1606, ЖК 4, арк. 359), Семень *Белошицьки(и)* (1630, ЖК 8, арк. 323) / *Белоши(ц)ки(и)* (1630, ЖК 8, арк. 323 зв.) / Семень *Белошицьки(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 154), Григоре(и) *Белоши(ц)ки(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 155), Ива(н) *Белошицьки(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 154) – **апел. кат.**, пор.: «брати Григо(р)я Степановича, А(н)дрея Васи(л)евича, Наума Игнатовича *Белоши(ц)ки(х)*... в кгру(н)те и(х) *Белоши(ц)ко(м)*» (1588, ЖК 1, арк. 330 зв.), «пна Макара Назаровича *Белоши(ц)кого* во (и)ме(н)ю *Белошича(х)*» (1605, ЖК 4, арк. 200 зв.), «име(н)я *Белоши(ц)кого*, у воево(д)стве Кие(в)ско(м) лежачо(г)о» (1605, ЖК 4, арк. 200 зв.), «во име(н)ю *Белошича(х)*, у воево(д)стве Кие(в)ско(м) лежачо(м)» (1606, ЖК 4, арк. 244 зв.), суч. с. *Білошиці* Крн. Жит.

Дедковский 1586, 1605, 1606, 1611, Дидковский 1650, 1679, 1680, Дидковський 1679, Дѣдьковський 1605, 1679, Дидковский 1635, шл.: «были люди добрые сторо(н)ные, то е(ст) ... Степа(н) *Де(д)ковски(и)* Ту(л)пи(ч)» (1586, ЖК 1, арк. 132), Борыса *Де(д)ко(в)ско(г)о* (1605, ДМВН, с. 56), Сака *Дѣдько(в)скихъ* (1605, ЖК 4, арк. 231 зв.), Она(н)ю *Де(д)ко(в)ско(г)о*, те(с)тя Ганусово(г)[о] (1605, ДМВН, с. 86) / Она(н)ею (1605, ДМВН, с. 87) / Она(н)ею *Де(д)ко(в)ски(м)* (1605, ДМВН, с. 87) / Она(н)и *Де(д)ко(в)ско(г)о* (1605, ДМВН, с. 87) / Она(н)ку *Де(д)ко(в)ско(г)о*] (1611, АЖГУ, с. 278), Ивана Петровича *Де(д)ко(в)ско(г)о* (1606, ЖК 4, арк. 403 зв.), Не(с)тра(т) *Ди(д)ко(в)ски(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 130), Миха(и)ла *Ди(д)ко(в)ско(г)о* (1650, ЖК 13, арк. 338 зв.), Дание(л) *Дѣ(д)ковски(и)* (1679, ОК 15, 1, арк. 72), Коста(н)то(г)о *Ди(д)ко(в)ско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 120 зв.), Павла *Ди(д)ковско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 74 зв.), Потию *Ди(д)ковски(м)* (1679, ОК 15, 1, арк. 75), Стефана *Ди(д)ковско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 119), Янь *Дѣдьковски(и)* (1679, ОК 15, 1, арк. 74 зв.), А(р)тема и Огня *Ди(д)ко(в)ски(х)* (1680, ОК 15, 1, арк. 361) / А(р)тема *Ди(д)ко(в)ско(г)о* (1680, ОК 15, 1, арк. 361) – **апел. кат.**, пор.: «в (и)ме(н)ю пано(в) *Де(д)ко(в)ски(х)* в селе *Де(д)ковича(х)*» (1606, ЖК 4, арк. 403 зв.), «въ воево(д)стве Кие(в)ско(м) а въ повите Овруцько(м) в селе *Ди(д)ковича(х)*» (1679, ОК 15, 1, арк. 72 зв.), пану Даниелови *Ди(д)ко(в)ско(м)* (1679, ОК 15, 1, арк. 72), суч. с. *Дідковичі* Крн. Жит.

Искоростинский 1606, 1611, 1618, шл.: «Себе(с)тия(н), Матия(ш), Ко(р)ни(и) *И(с)коро(с)ти(н)ские*» (1606, ЖК 4, арк. 438), па(н) Ху(р)сь и па(н) Ма(р)ти(н) *И(с)коро(с)ти(н)ские* (1606, ЖК 4, арк. 303 зв.), Ю(р)е(м)ь *И(с)коро(с)ти(н)скимъ* (1606, ЖК 4, арк. 303 зв.), Ко(р)неемъ *И(с)коро(с)ти(н)ски(м)* (1606, ЖК 4, арк. 307 зв.) / Корнееви и Матияшови *И(с)коро(с)ти(н)ски(м)* (1611, АЖГУ, с. 170), Васи(л)ю *И(с)корости(н)ско(м)* (1618, ЖК 7, арк. 725 зв.) – **апел. кат.**, пор.: «на име(н)ю *Искоростине*, у воево(д)стве Кие(в)ско(м) лежачо(м)» (1606, ЖК 4, арк. 422), суч. м. *Коростень* Жит.

Кобылинский 1605, 1679 / Кобыленский 1605, 1606 / Кубилинский / Кубылинский 1679, шл.: Ти(х)на *Кобыли(н)ско(г)о* (1605, ЖК 4, арк. 202) / Ти(х)но *Кобыле(н)ски(и)* (1606, ЖК 4, арк. 290 зв.), Федора *Кобыле(н)ско(г)о*] (1605, ДМВН, с. 82), пїна Га(в)рила, Есифа, Григо(р)я а Макара Коло(д)чичо(в) *Кобыли(н)ски(х)* (1606 ЖК 4, 403), Гаврила *Кобыли(н)ско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 212) / Гаврила *Кубыли(н)ско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 123), Ивана *Кубили(н)ско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 219), *Кобыли(н)ско(г)о* Жука (1679, ОК 15, 1, арк. 188) / Жука *Кубыли(н)ско(г)о* (1679, ОК 15, 1, арк. 221) / Жука

Кубили(н)ско(го) (1679, ОК 15, 1, арк. 221 зв.) – **апел. кат.**, пор.: «писа(н) у *Кубылине*» (1606, ЖК 4, арк. 403 зв.), суч. сс. *Великий Кобилин* і *Малий Кобилин* Овр. Жит.

9. ПН, утворені від давніх відапелятивних імен (скорочено **давн. відапел. ім.**) на означення назв: а) представників тваринного й рослинного світу; б) предметів та об'єктів; в) страв, їжі, напоїв; г) взуття, тканин, одягу; г) абстрактних понять; д) анатомічних термінів і хвороб; е) часу й черговості народження (скорочено **час н., черг. н.**):

Борщ 1606, **Борьсч** 1643, **пр.:** Федора *Бо(р)ща* (1606, ЖК 4, арк. 364), Заморы *Борьсча* (1643, ЖК 10, арк. 263) – **давн. відапел. ім.** *Борщ* < *борщъ, борьсчь*: у «Словнику староукраїнської мови XV–XV ст.» немає лексеми *борщъ*, проте засвідчено назву села у Волинській землі *Борщовка* [ССУМ 1, с. 114], «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» містить лексему *борщъ, борьщъ* зі значенням «(назва рослини) борщ, борщівник» і *борщикъ, борьсчикъ* пест. «(страва) борщик» [Сл.УМ 3, с. 38].

Волкъ 1585, 1618, **Вовк** 1650, **Вовьк** 1650, **Wolk** 1683, **пр. і шл.:** па(н) Федо(р) *Во(л)къ* (1585, ЖК 1, арк. 100), Ю(с)ко *Во(л)къ* (1585, ЖК 1, арк. 74), Андрея *Волка* (1618, АрхЮЗР 3/І, с. 259), Петру *Во(в)кови* (1650, ЖК 13, арк. 381 зв.), Зенькови *Вовькови* (1650, ЖК 13, арк. 381 зв.), Semen *Wolk* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 509) – **давн. відапел. ім.** *Волк, Вовк* – «праслов'янське чол. захисне ім'я **Volkъ* із первісною апелятивною семантикою хижої тварини “вовк”» [Чучка І, с. 105].

Губа / Кгуба 1605, **шл.:** Па(в)ла *Губу* (1605, ЖК 4, арк. 119 зв.), Яку(б) *Губа* (1605, ЖК 4, арк. 220) / Якуба *Губу* (1605, ДМВН, с. 77) / *Кгубы* (1605, ДМВН, с. 78) – **давн. відапел. ім.** *Губа*, засвідчене в ролі чол. ім. в 1449 р. на Галичині [Чучка І, с. 140]. «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» фіксує 5 лексем-омонімів *губа*, зокрема зі значеннями «рот, уста, паша, дзьоб», «затока», «гриб», «(м'який пористий кістяк морської тварини, що добре вбирає вологу) губка», «губа, вл. н.» [Сл.УМ 7, с. 112].

Дружба 1605, 1606, **шл.:** пїна Миколая *Дружбу* (1605, ЖК 4, арк. 55 зв.), Кгабрила *Дру(ж)бы* (1606, ЖК 4, арк. 408 зв.) – **давн. відапел. ім.** *Дружба* < *дружба* «дружба, приятелювання» [Сл.УМ 8, с. 213], пор.: 1421 р. на Південній Буковині засвідчене особове ім'я *Дружа* [ССУМ 1, с. 327].

Журавель 1585, **пр.:** Івано(м) *Жура(в)лемъ* (1585, ЖК 1, арк. 74) – **давн. відапел. ім.** *Журавель* < *журавель* «птаха», «жердина для колодязя» [Сл.УМ 9, с. 182].

Капуста 1552, **пр.:** Ігнатъ *Капуста* (1552, АрхЮЗР 7/ІІ, с. 183) – **давн. відапел. ім.** *Капуста* < *капуста* «назва рослини», «назва продукту харчування» [Сл.УМ 14, с. 46–47].

Кикоть 1647, 1649, **пр.:** Ма(р)тина *Кикътя* (1647, ЖК 12, арк. 60), Ма(р)тинъ *Кико(т)* (1649, РВЗ, с. 196) – **давн. відапел. ім.** *Кикоть* < *кикоть* «кукса», діал. *кикоть, кікотъ*. На території сучасного Полісся існують назви *к'икот', к'икот', к'екот', к'ехот'* зі значенням «залишок відрізаної кінцівки (пальця на руці)» [Никончук, с. 25].

Киселица / Кисилица 1611, **пр.:** Івана *Киселицу* (1611, АЖГУ, с. 85) / Івана *Кисилицы* (1611, АЖГУ, с. 93) – **давн. відапел. ім.** *Киселица / Кисилица* < *киселиця* «рід киселю, який варять зі слив і кукурудзяних круп або з борошна кукурудзяного, гречаного чи житнього» [Грінченко ІІ, с. 239], «кисла страва, компот із свіжих вишень, слив; яблуня, що родить кислі яблука» [ЕСУМ 2, с. 438], діал. *кеселеца* «рідкий кисіль» [Вешторт, с. 382]. «Словник староукраїнської мови XV–XV ст.» і «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» не засвідчили цієї лексеми.

Проказа 1609, **пр.:** Ко(р)ни(и) *Проказа* (1609, ДМВН, с. 130) – **давн. відапел. ім.** *Проказа* «українські пам'ятки XVI–XVIII ст. засвідчують численну групу слів, які позначають хвороби з паталогічними змінами шкірного покриву», серед них *проказа* «хвороба від чарів, причина», «струпи, короста», «зараження», «лепра»; нечіткість семантики лексем зумовлена тим, що такі найменування «не є по суті назвами коткретних дерматозів» [Дидик-Меуш, с. 9];

Рубашька 1650, **пр.:** Хведорови *Рубашьце* (1650, ЖК 13, арк. 600), Хведорови *Рубашьце* (1650, ЖК 13, арк. 600) – **давн. відапел. ім.** *Рубашька*, у середньополіських

говірках *рубашка* «жіноча спідня сорочка», «чоловіча верхня сорочка» [Гримашевич, с. 140], пор. *руб* «вузький край, окрайка; шов на тканині, рубець» [ЕСУМ 5, с. 130].

Шостак 1605, **Szostak** 1552, **пр.:** Ва(с)ка Шо(с)така (1605, ЖК 4, арк. 210 зв.), Семена Шо(с)така (1605, ЖК 4, арк. 61) / Семену Шо(с)таку (1606, ЖК 4, арк. 282 зв.), Stepan Szostak (1552, АрхЮЗР 7/І, с. 148) – **черг. н.** < *Шостак* – українське особове ім'я, яке давали дитині, що народилася шостою в сім'ї [Чучка І, с. 366].

10. ПН за місцевістю проживання особи (скорочено **м. пр.**):

Zahumenny 1683, **пр.:** Waśko *Zahumenny* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 509) – **м. пр.** < *загуменний* «який знаходиться за гумном» [Грінченко ІІ, с. 31], у «Словнику староукраїнської мови XV–XV ст.» і «Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст.» не засвідчено цієї лексеми.

Заднепрський 1647, **пр.:** Ярмолы *За(д)непрського* (1647, ЖК 12, арк. 58) – **м. пр.** < *заднепрський* «той, що за Дніпром».

Заручайний 1609, **пр.:** Ку(з)ма *Заруча(и)ны(и)* (1609, ДМВН, с. 132) – **м. пр.** < *заручайний* «той, що за ручаєм», *ручай* «струмок» [ЕСУМ 5, с. 150], в історичних словниках української мови, як і в сучасному тлумачному, цих номенів не виявлено.

Горний 1609, **пр.:** И(л)я Го(р)ны(и) (1609, ДМВН, с. 131) – **м. пр.** < *горний, горний* «(який) розташований, міститься зверху), верхній, горішній», «(розташований на високому місці або на горі) горішній» [Сл.УМ 7, с. 33].

11. ПН іншомовного походження (скорочено **інш.**) – утворення, які не функціонують як апелятиви в українській мові. Оскільки такі антропоніми відображають міжетнічні та міжмовні контакти, найпродуктивніше представлені ПН польського походження:

Беднар 1647, **Będnarz** 1651, **Bednarz** 1683, **пр.:** Федора *Бе(д)нара* (1647, ЖК 12, арк. 56), Iwan *Będnarz* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 576), *Będnarz* Staś (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 469), Прокоп *Będnarz* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 578), Ihnat *Bednarz* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 511), Samuęło *Bednarz* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 511), Fedor *Bednarz* (1683, АрхЮЗР 7/І, с. 511) – **п.** < *bednarz*, від XV ст. «ремісник, який виготовляє посуд із клепок» [ESB, s. 24].

Będnarzow / Będnarzów 1651, **пр.:** Bogdan *Będnarzów* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 469) / Bogdan *będnarzow* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 578), Iwan *Będnarzow* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 469) / Iwan *będnarzow* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 578) – **п.** < *Będnarz / będnarz* + патр.-посес. суфікс *-ów / -ow*.

Блендовский 1605, 1606, 1609, 1611, 1630, **шл.:** Я(н) *Бле(н)до(в)ски(и)* (1605, ЖК 4, арк. 223 зв.) / Янови *Бле(н)до(в)скому* (1606, ЖК 4, арк. 326 зв.) / Яна *Бле(н)до(в)ско(г)[о]* (1611, АЖГУ, с. 286), Ка(с)пара *Бле(н)до(в)ско(г)[о]* (1609, ДМВН, с. 163) / Касъпра *Блендовського* (1630, ЖК 8, арк. 457) – **п.**, пор. польські ойконіми *Władowa, Władowo, Władów* [Rymut 1, s. 41].

Влостиборский / Влостиборовский / Влостиборський 1588, **шл.:** Матея *Вло(с)тибо(р)ского* (1588, ЖК 1, арк. 329 зв.) / Матее(м) *Вло(с)тибо(р)скимъ* (1588, ЖК 1, арк. 337 зв.) / Матея *Влостиборовского* (1588, ЖК 1, арк. 344) / Матеемъ *Влостиборски(м)* (1588, ЖК 1, арк. 357 зв.) – **п.**, пор. ойконім *Włóścibórz* у Куявсько-Поморському воєводстві Польщі.

Вроновский 1605, **Вроновский** 1635, **шл.:** Ма(р)тина *Вроно(в)ского* (1605, ЖК 4, арк. 153), Степана *Вроно(в)ского* (1635, АЖГУ 1, с. 148) – **п.**, пор. *Wronowo* Великопольського воєводства або *Wronów* Люблінського воєводства в Польщі [Mytnik I, s. 304].

Вронский 1635, **шл.:** Во(и)те(х) *Вро(н)ски(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 94) – **п.**, пор. назви польських населених пунктів *Wrońsk, Wrońska* Мазовецького воєводства, *Wrońsko* Лодзинського й Мазовецького воєводств [Mytnik I, s. 304].

Дембский 1605, **шл.:** Якуба *Де(м)бского* (1605 ЖК 4, арк. 79) – **п.**, пор. ойконіми Польщі *Dęby, Dąb, Dąbie* [Mytnik I, s. 80].

Заблоцкий 1587, 1605, 1630, **шл.:** Войны *Заблоцкого* (1587, АрхЮЗР 3/1, с. 22), Я(н) *Забло(ц)ки(и)* (1605, ДМВН, с. 87), Федо(р) *Забло(ц)ки(и)* (1630, ЖК 8, арк. 326), Кашперъ *Заблоцки(и)* (1630, ЖК 8, арк. 679 зв.) – **п.**, пор. польські ойконіми *Zabłocie* Великопольського, Люблінського, Мазовецького, Малопольського воєводств [Mytnik I, s. 306].

Злотополюский 1606, 1611, 1630, 1635, **шл.:** Петра *Злотопо(л)ского* су(д)ю (1606, ЖК 4, арк. 246 зв.) / Петрови *Злотопо(л)скому* (1611, АЖГУ, с. 170) / Петромъ *Злотопольски(м)* (1630, ЖК 8, арк. 314 зв.), Ерого *Злотопо(л)ско(го)* (1635, АЖГУ 1, с. 148) – **п.**, пор. ойконіми *Złotopole* в Куявсько-Поморському та Мазовецькому воєводствах або *Złotopolice* в Мазовецькому воєводстві Польщі.

Злочевський 1630, **шл.:** Ерегего (вл. прим.: помилка *Ерего*) *Злочевського* (1630, ЖК 8, арк. 317) / *Злочевско(го)* (1630, ЖК 8, арк. 317 зв.) – **п.**, пор. польський ойконім *Złoczew*, первинне *Złoczków* < від антропоніма **Злочь*, який С. Роспонд виводить від *Złacz* < *zły* «злий»; інші дослідники, зокрема М. Худаш, визначають розвиток повноголосся під асоціативним впливом прикметника *золочений* або іменника *золото*; пор. населений пункт *Золочів* у Львівській області України: «загальноновизнаним є походження як посесива на **-ів** від незасвідченого антропоніма **Золочь* з неясною етимологією» [Лучик, с. 227].

Кгавронский 1587, 1611, 1618, **шл.:** Мате(и) *Кга(в)ро(н)ски(и)* (1587, ЖК 1, арк. 226 зв.), Ма(р)ти(н) *Кга(в)ро(н)ски(и)* (1611, АЖГУ, с. 344) / Ма(р)ци(н) *Кга(в)ро(н)ски(и)* (1611, АЖГУ, с. 346) / Ма(р)тина *Кгавронского* (1618, ЖК 7, арк. 798) – **п.**, пор. назви населених пунктів *Gawrony*, що на території Великопольського та Лодзинського воєводств Польщі, п. *gawron* від XV ст. «птаха *Corvus frugilegus*», до XV ст. «крук», але в XIV ст. засвідчено особову назву *Gawron* [ESB, s. 157], укр. *гайворон* «грак, *Corvus frugilegus*», псл. **gajъvornъ*, **gavornъ* утворене з основи дієслова **ga(j)-* < іє. **gāi-* «співати» та іменника **vornъ* «ворон» [ЕСУМ 1, с. 452].

Клембовский 1587, 1605, 1643, **шл.:** Я(н) *Кле(м)бо(в)ски(и)* (1587, ЖК 1, арк. 240 зв.) / Янь *Кле(м)бовъски(и)* (1643, ЖК 10, арк. 132), Матеуша *Кле(м)бовского* (1605, ДМВН, с. 29) – **п.**, пор. ойконім *Klembów* [Rymut, 1, s. 406].

Мрозовецкий 1635, **шл.:** Якубъ *Мрозове(ц)ки(и)* (1635, АЖГУ 1, с. 135) – **п.**, пор. населений пункт *Mrozy* Мазовецького воєводства Польщі.

Мрочко 1630, **шл.:** Стани(с)лавови *Мро(ч)кови* (1630, ЖК 8, арк. 713 зв.) / Стани(с)лава *Мрочька* (1630, ЖК 8, арк. 714) – **п.**, *trok* від XV ст. «світло, яке поступово згасає, сутінки, ніч, темрява», у XVI ст. «темрява, глибока темрява, темна хмара, густа імла» [ESB, s. 340], в історико-етимологічному словнику слов'янських особових імен українців П. П. Чучка виділяє реєстрове ім'я *Морочко*, потрактовуючи його як похідне від дієслова *морочити* або від іменників *морок* чи *морока* [Чучка I, с. 248].

Шидловский / Шидловський 1635, 1651, **шл.:** *Ши(д)ло(в)ско(го)* (1635, АЖГУ 1, с. 167) / Яно(м) *Ши(д)ловъскимъ* (1651, ЖК 14, арк. 71) – **п.**, пор. ойконіми *Szydłowiec* (південно-східні кордони Польщі), *Szydłów* (Свентокшиське воєводство), *Szydłowo* (Великопольське, Мазовецьке воєводства Польщі) [Mytnik I, s. 273], *Шидлівці* (Тернопільська, Хмельницька області України); п. *szydło* < псл. *šidlo* «гостре знаряддя для проколювання матеріалу (наприклад, шкіри) під час шиття, шило» [ESB, s. 610].

В аналізованих прізвищевих назвах засвідчено такі графемно-фономорфологічні субституції, що виникли як результат полонізації українських ПН: повноголосні / неповноголосні форми, збереження праслов'янського суфікса **dl*, рефлексії праслов'янських носових *om / у, en / у* та ін.:

Венгрин 1586, 1605 / **Угрин** 1586, **пр.:** Яку(б) *Ве(н)кгри(н)* (1586, ЖК 1, арк. 154) / Якуба *Угрин* (1586, ЖК 1, арк. 156), Степана *Ве(н)кгрин* (1586 ЖК 1, арк. 207 зв.), Ва(с)ка *Ве(н)кгрин* (1605, ЖК 4, арк. 228) – **апел. етн.:** п. *Węgiel, Węgrzyn* відповідає

українському *угр, угорець* [ЕСУМ 1, с. 348], *венгринь* «угорець» [Сл.УМ 3, с. 225–226], *угрин* «угорець» [Грінченко IV, с. 316].

Воротный 1605, 1609, **Wrotny** 1651, **пр.:** Ми(х)на *Воро(т)ного* (1605, ЖК 4, арк. 64), Я(н) *Воро(т)ны(у)* (1609, ДМВН, с. 132), *Sazon Wrotny* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 467), *Szczoł wrotny* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 577) – **апел. проф.:** у «Словнику української мови XVI – першої половини XVII ст.» засвідчено синоніми *воротный, вротный, а також воротникъ, вратарь, вратникъ, вратный* зі значенням «те саме, що *воротарь* (сторож при воротах)» [Сл.УМ 4, с. 235, 5, с. 12–13, 18].

Дубровский 1588, 1606, 1609, 1611 / **Дубровський** 1599, 1611, 1630, 1643 / **Домбровский** 1599, 1605, 1611, 1643 / **Дубрувский** 1605, 1650, **шл.:** Стани(с)ла(в) *Дубро(в)ски(у)* (1588, ЖК 1, арк. 339) / Стани(с)лавъ *До(м)бро(в)ски(у)* (1599, ЖК 4, 1, арк. 59 зв.) / Стани(с)лава *Дубровського* (1599, ЖК 4, 1, арк. 57 зв.) / Стани(с)лаво(м) *Дубру(в)ски(м)* (1605, ДМВН, с. 107) / Стани(с)лаву *Дубро(в)скому* (1605, ДМВН, с. 107) / *До(м)бро(в)ско(з)[о]* (1605, ДМВН, с. 108) / Стани(с)ла(в) *Дубро(в)ски(у)* (1606, ЖК 4, арк. 243 зв.), Яна *До(м)бро(в)ско(го)* (1605, ДМВН, с. 99) / Яна *До(м)бро(в)ско(го)* (1611, АЖГУ, с. 64) / Яна *Домбровского* (1611, АрхЮЗР 3/І, с. 160) / Яна *Дубровського* (1630, ЖК 8, арк. 676), Адама *Дубро(в)ско(го)* (1609, ДМВН, с. 127) / Адамъ *Дубро(в)ски(у)* (1611, АЖГУ, с. 45) / Ада(м) *Дубро(в)ски(у)* (1611, АЖГУ, с. 304), Самуела *Дубровського* (1611, АЖГУ, с. 134) / Самуеля *Дубро(в)скому* (1611, АЖГУ, с. 320), А(н)дре(и) *До(м)бро(в)ски(у)* (1643, ЖК 10, арк. 123 зв.), Миколая *Дубровсько(го)* (1643, ЖК 10, арк. 372 зв.), Мацееви *Дубрувському* (1650, ЖК 13, арк. 547) – **кат.:** утворення від українських ойконімів *Дуброва, Дубрівка* або польських *Dąbrowa, Dąbrówka*. У довіднику «Адміністративно-територіальний устрій Житомирщини: 1795–2006» у списку населених пунктів Коростенської округи на 17.12.1926 засвідчено 4 ойконіми *Дуброва* й *Дубрівка*, 2 – *Дубровка*, які станом на 01.10.1941 на обліку вже не значаться [АТУЖ, с. 270–271]. В описових іменуваннях, засвідчених пам'ятками Житомирщини XVI–XVII ст., спостерігаємо подібне явище: А(н)дре(и) з *Дубровици* Фи(р)ле(и) (1639, ЖК 4, 1, арк. 152) / Аньдрея з *До(м)бровици* Фи(р)лея (1639, ЖК 4, 1, арк. 154) / Аньдрея Фи(р)лея з *Дубровици* (1639, ЖК 4, 1, арк. 159 зв.), н. п. *Дубровиця* наявні у Волинській, Рівненській та Львівській областях, пор. *дубровица* «невелика діброва» [Сл.УМ 8, с. 221].

Золотъник / **Злотъник** 1650, **пр.:** Ма(р)кови *Злотъникови* (1650, ЖК 13, арк. 599 зв.) / Марьку *Золотъникови* (1650, ЖК 13, арк. 381 зв.) – **апел. проф.:** *злотникъ, золотникъ* «золотих справ майстер, золотар» [Тимченко 1, с. 324, 336], стп. *zlotnik* «(ювелір) злотник, золотар» [Сл.УМ 12, с. 23].

Мотовило 1605, 1606, 1635 / **Мотовидло** 1611, 1618, 1630 / **Мотовидло** 1635, **шл.:** «па(н) Я(н) и па(н) Самуе(л) *Мотовилове*» (1605, ЖК 4, арк. 222 зв.) / Яну а Самуелю *Мотовило(м)* (1606, ЖК 4, арк. 247) / Янови *Мотовидлови* (1630, ЖК 8, арк. 690) / Яна *Мотовидла* Беневича (1630, ЖК 8, арк. 690) / Яна *Мотови(д)ла* (1635, АЖГУ 1, с. 148), Самуель *Мотови(д)ло* (1611, АЖГУ, с. 174), А(н)де(и) *Мотови(д)ло* (1618, ЖК 7, арк. 800 зв.) – **давн. відапел. ім.** *Мотовило* / *Мотовидло*, пор.: укр. *мотовило* «прилад для намотування пряжі; частина жнивarki» [ЕСУМ 3, с. 522], п. *motowidło* «прилад для намотування пряжі в моток» [BES II, s. 214].

Щасный 1590, 1649, **Szczasny** / **Szczęśny** 1651, **пр.:** Петро *Ща(с)ны(у)* (1649, РВЗ, с. 194), Короля *Ща(с)ного* (1590, АЖГУ 1, с. 81), Оранас *Szczasny* (1651, АрхЮЗР 7/І, с. 467) / Оранас *Szczęśny* (1651, АрхЮЗР 6/І, с. 577), П. П. Чучка наголошує, що зразком для українського імені *Щасний* слугувало польське особове ім'я *Szczęśny* зі значенням «щасливий» [Чучка I, с. 367], пор. імена в досліджуваному іменнику: *Ща(с)ного* Игнато(в)ского (1586, ЖК 1, арк. 168 зв.), па(н) *Сча(с)ны(у)* Жлобо(ц)ки(и) (1606, ЖК 4, арк. 310), пїа *Щасно(го)* Ха(р)ли(н)ско(го) (1605, ЖК 4, арк. 78).

Висновки. Отже, у цій розвідці представлено мотиваційно-номінаційні групи антропонімів, які лягли в основу етимологічного словника прізвищевих назв Житомирщини

XVI–XVII ст., зокрема патронімні / матронімні назви; патронімно- / матронімно-посесивні назви; ПН відапелівного походження, а також відетнонімні й відкатойконімні; ПН, утворені від давніх відапелятивних імен; ПН іншомовного походження тощо.

Список скорочених джерел

- АЖГУ** Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 р. / підгот. до вид. А. М. Матвієнко, В. М. Мойсієнко. Житомир, 2002. 392 с.
- АЖГУ 1** Акти Житомирського гродського уряду: 1590 рік, 1635 рік / підгот. до вид. В. М. Мойсієнко. Житомир, 2004. 256 с.
- АЖМУ** Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. (1582–1588 рр.) / підгот. до вид. М. К. Бойчук. Київ : Наукова думка, 1965. 191 с.
- АТУЖ** Адміністративно-територіальний устрій Житомирщини: 1795–2006 : довідник / упоряд. Р. Ю. Кондратюк, Д. Я. Самолук, Б. Ш. Табачник. Житомир : Вид-во «Волинь», 2007. 620 с.
- АрхЮЗР** Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов. Киев, Ч. 1–8. 1859–1914).
- Вешторт** Вешторт Г. Ф. Названия пищи в говорах Полесья. *Лексика Полесья : материалы для полесского диалектного словаря* / отв. ред. Н. И. Толстой. Москва : Наука, 1968. С. 366–414.
- Гримашевич** Г. І. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. Житомир, 2002. 184 с.
- Грінченко** Словарь української мови : [у 4 т.] / упоряд., з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. Київ : Вид-во «Довіра» – УНВЦ «Рідна мова», 1997.
- Дидик-Меуш** Дидик-Меуш Г. М. Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2001. 19 с.
- ДМВН** Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. : зб. акт. док. / підгот. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський та ін. Київ : Наукова думка, 1981. 316 с.
- Єфименко** Єфименко І. В. Українські прізвищеві назви XVI ст. Київ, 2003. 168 с.
- ЖК 1** Актова книга Житомирського гродського суду (1582–1588 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 1. 367 арк.
- ЖК 4** Актова книга Житомирського гродського суду (1605–1606 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 4. 448 арк.
- ЖК 7** Актова книга Житомирського гродського суду (1617–1618 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 7. 1451 арк.
- ЖК 8** Актова книга Житомирського гродського суду (1630 р.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 8. 939 арк.
- ЖК 10** Актова книга Житомирського гродського суду (1643 р.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 10. 400 арк.
- ЖК 12** Актова книга Житомирського гродського суду (1647–1648 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 12. 115 арк.
- ЖК 13** Актова книга Житомирського гродського суду (1649–1650 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 13. 675 арк.
- ЖК 14** Актова книга Житомирського гродського суду (1651–1652 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 14. 379 арк.
- ЖК 17** Актова книга Житомирського гродського суду (1701–1713 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 11, оп. 1, од. зб. 17. 486 арк.
- ЖК 4, 1** Актова книга Підкоморського суду Житомирського повіту Київського воєводства (1584–1644 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 4, оп. 1, од. зб. 1. 208 арк.
- ЕСУМ** Етимологічний словник української мови : у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
- ЛЗК** Луцька замкова книга 1560-1561 рр. Транслітерований текст. *Луцька замкова книга 1560-1561 рр.* / підгот. до вид. В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук; відп. ред. В. В. Німчук. Луцьк, 2013. С. 149–507.
- Лучик** Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / відп. ред. В. Г. Скляренко. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
- Никончук** Никончук М. В., Никончук О. М., Мойсієнко В. М. Поліська лексика народної медицини та лікувальної магії. Житомир : Полісся, 2001. 148 с.
- ОК** Актова книга Овруцького гродського суду (1678–1680 рр.). *Зберіг. у ЦДІАК України* : ф. 15, оп. 1, од. зб. 1. 411 арк.

- Осташ** Осташ Р. І., Осташ Н. Л. Индекс власних особових імен. *Реєстр Війська Запорозького 1649 року* / підгот. до друку: О. В. Тодійчук (голов. упоряд.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода. Київ : Наукова думка, 1995. С. 513–516.
- РВЗ** Реєстр Війська Запорозького 1649 року. Транслітерація тексту. *Реєстр Війська Запорозького 1649 року* / підгот. до друку: О. В. Тодійчук (голов. упоряд.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода. Київ : Наукова думка, 1995. С. 21–487.
- Сл.УМ** Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. Львів, 1994–2013. Вип. 1–16.
- СУМ** Словник української мови : в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
- Тимченко** Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. : у 2 кн. / підг. до видання В. В. Німчук та Г. І. Лиса. Київ – Нью-Йорк. 2003.
- Титаренко** Титаренко В. Мовні особливості староукраїнського перекладу вироку Сигізмунда III. *Slavia Orientalis*. 2020. Т. LXIX. № 1. S. 107–120. URL : <https://journals.pan.pl/Content/115713/PDF/2020-01-SOR-08-Timarenko.pdf> (дата звернення: 17.06.2021).
- Чучка** Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник. Львів : «Світ», 2005. XLVIII, 704 с.
- Чучка І** Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців : історико-етимологічний словник. Ужгород : «Ліра», 2011. 432 с.
- Шевельов** Шевельов Ю. Історична фонологія української мови ; пер. з англ. С. Вакуленка, А. Даниленка. Харків : Акта, 2002. 1054 с.
- BES** Bańkowski A. Etymologiczny słownik języka polskiego. Warszawa, 2000. Т. 1–2.
- ESB** Boryś W. Słownik etymologiczny języka polskiego. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. 863 s.
- Мутник** Мутник І. *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku*. Warszawa, 2010. 412 s.
- Мутник І** Мутник І. Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek). Warszawa. 2017. 320 s.
- Rymut** Rymut K. Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny : u 2 tt. Kraków, 1999–2001.

References (translated & transliterated)

- AZhHU** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrods'koho uriadu 1611 r. [Act Book of the Zhytomyr City Government of 1611]. (2002). A. M. Matviienko & V. M. Moisiienko (Comps.). Zhytomyr [in Ukrainian].
- AZhHU 1** Akty Zhytomyrskoho hrods'koho uriadu: 1590 rik, 1635 rik [Acts of the Zhytomyr City Government: 1590, 1635]. (2004). V. M. Moisiienko (Comp.). Zhytomyr [in Ukrainian].
- AZhMU** Aktova knyha Zhytomyrskoho miskoho uriadu kintsia XVI st. (1582–1588 rr.) [Act Book of the Zhytomyr City Government of the end of the XVI century (1582–1588)]. (1965). M. K. Boichuk (Comp.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- ATUZh** Administratyvno-terytorialnyi ustrii Zhytomyrshchyny: 1795–2006 [Administrative and territorial structure of Zhytomyr region: 1795–2006]. (2007). R. Yu. Kondratiuk, D. Ya. Samoliuk & B. Sh. Tabachnyk (Comps.). Zhytomyr: Vyd-vo «Volyn». Zhytomyr [in Ukrainian].
- ArkhYuZR** Arhiv Yugo-Zapadnoy Rossii, izdavaemyiy Vremennoy komissiiy dlya razbora drevnih aktov [Archive of Southwestern Russia, published by the Commission for the analysis of ancient acts]. (1859–1914). Kiev [in Ukrainian].
- Veshtort** Veshtort, G. F. (1968). Nazvaniya pischi v govorah Polesya [Names of food in the dialects of Polissya]. *Leksika Polesya: materialy dlya polesskogo dialekt'nogo slovarya – Vocabulary of Polissya: materials for the Polissya dialect dictionary*. N. I. Tolstoy (Ed.). Moskva: Nauka [in Russian].
- Hrymashevykh** Hrymashevykh, H. I. (2002). Slovnok nazv odiahu ta vzuttia serednopoliskykh i sumizhnykh hovirop [Dictionary of clothing and footwear names of Middle Polish and related dialects]. Zhytomyr [in Ukrainian].
- Hrinchenko** Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. (1997). (Vols. 1–4). B. Hrinchenko (Comp.). Kyiv: Vyd-vo «Dovira» – UNVTs «Ridna mova» [in Ukrainian].
- Dydyk-Meush** Dydyk-Meush, H. M. (2001). Medychna nomenklatura v pamiatkakh ukrainskoi movy XVI–XVIII st. [Medical nomenclature in the monuments of the Ukrainian language of the XVI–XVIII centuries]. Extended abstract of Doctor's thesis. Lviv [in Ukrainian].
- DMVN** Dilova mova Volyni i Naddnyprianshchyny XVII st. [Business language of Volyn and Dnieper region of the XVII century]. (1981). V. V. Nimchuk, V. M. Rusanivskiy et al. (Comps.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Yefymenko** Yefymenko, I. V. (2003). Ukrainski prizvyshchevi nazvy XVI st. [Ukrainian surnames of the 16th century]. Kyiv [in Ukrainian].
- ZhK 1** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrods'koho sudu (1582–1588 rr.). [Act Book of Zhytomyr City Court (1582–1588)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 1 [in old-Ukrainian].

- ZhK 4** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1605–1606 rr.) [Act Book of Zhytomyr City Court (1605-1606)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 4 [in old-Ukrainian].
- ZhK 7** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1617–1618 rr.). [Act Book of the Zhytomyr City Court (1617-1618)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 7 [in old-Ukrainian].
- ZhK 8** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1630 r.) [Act Book of Zhytomyr City Court (1630)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 8 [in old-Ukrainian].
- ZhK 10** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1643 r.) [Act Book of Zhytomyr City Court (1643)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 10 [in old-Ukrainian].
- ZhK 12** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1647–1648 rr.) [Act Book of the Zhytomyr City Court (1647-1648)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 12 [in old-Ukrainian].
- ZhK 13** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1649–1650 rr.) [Act Book of the Zhytomyr City Court (1649–1650)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 13 [in old-Ukrainian].
- ZhK 14** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1651–1652 rr.) [Act Book of the Zhytomyr City Court (1651–1652)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 14 [in old-Ukrainian].
- ZhK 17** Aktova knyha Zhytomyrskoho hrodskoho sudu (1701–1713 rr.) [Act Book of the Zhytomyr City Court (1701–1713)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 11, op. 1, od. zb. 17 [in old-Ukrainian].
- ZhK 4, 1** Aktova knyha Pidkomorskoho sudu Zhytomyrskoho povitu Kyivskoho voievodstva (1584–1644 rr.) [Act Book of the Sub-Komorsky Court of Zhytomyr County of Kyiv Voivodeship (1584-1644)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 4, op. 1, od. zb. 1 [in old-Ukrainian].
- ESUM** Melnychuk, O. S. (Ed.) (1982–2012). Etymolohichni slovnyk ukrayinskoï movy [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language]. (Vols. 1–6). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- LZK** Nimchuk, V. V. (Ed.). (2013). Lutska zamkova knyha 1560-1561 rr. Transliterovanyi tekst [Lutsk Castle Book of 1560-1561. Transliterated text]. Lutska zamkova knyha 1560-1561 rr. – Lutsk Castle Book of 1560-1561. V. M. Moisiienko, V. V. Polishchuk (Comps.). Lutsk [in Ukrainian].
- Luchyк** Luchyк, V. V. (2014). Etymolohichni slovnyk toponimiv Ukrainy [Etymological dictionary of toponyms of Ukraine]. V. H. Skliarenko (Ed.). Kyiv: VTs «Akademiiia» [in Ukrainian].
- Nykonchuk** Nykonchuk, M. V., Nykonchuk, O. M. & Moisiienko, V. M. (2001). Poliska leksyka narodnoi medytsyny ta likuvalnoi mahii [Polissya vocabulary of folk medicine and healing magic]. Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].
- OK** Aktova knyha Ovrutskoho hrodskoho sudu (1678–1680 rr.) [Act Book of Ovruch City Court (1678–1680)]. Zberih. u TsDIAK Ukrainy: f. 15, op. 1, od. zb. 1 [in old-Ukrainian].
- Ostash** Ostash, R. I. & Ostash, N. L. (1995). Indeks vlasnykh osobovykh imen [Index of proper personal names] Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku – Register of the Zaporozhian Army in 1649 (1995). O. V. Todiichuk, V. V. Strashko, R. I. Ostash & R. V. Maiboroda (Comps.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- RVZ** Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku. Transliteratsiia tekstu [Register of the Zaporozhian Army of 1649. Transliteration of the text]. Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku – Register of the Zaporozhian Army in 1649 (1995). O. V. Todiichuk, V. V. Strashko, R. I. Ostash & R. V. Maiboroda (Comps.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Sl.UM** Slovnyk ukraïnskoï movy XVI – I polovyny XVII st. [Dictionary of the Ukrainian Language of the XVI – I Half of the XVII Century]. (1994–2013). issue 1–16. Lviv [in Ukrainian].
- SUM** Bilodid, I. K. (Ed.). (1970–1980). Slovnyk ukraïnskoï movy [Dictionary of the Ukrainian language]. (Vols. I–XI). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Tymchenko** Tymchenko, Ye. (2003). Materialy do slovnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukraïnskoï movy XV–XVIII st. [Materials to the dictionary of the written and book Ukrainian language of the XV–XVIII centuries]. V. V. Nimchuk & G. I. Lysa (Comps.). Kyiv – New York [in Ukrainian].
- Tytarenko** Tytarenko, V. (2020). Movni osoblyvosti staroukraïnskoho perekladu vyroku Syhizmunda III [Linguistic Features of the Sentence Issued by Sigismund III]. *Slavia Orientalis*. (Vol. LXIX/1), (pp. 107–120). Retrieved from <https://journals.pan.pl/Content/115713/PDF/2020-01-SOR-08-Timarenko.pdf> [in Ukrainian].
- Chuchka** Chuchka, P. P. (2005). Prizvyshcha zakarpatskykh ukraïntsviv: istoryko-etymolohichni slovnyk [Surnames of Transcarpathian Ukrainians: historical and etymological dictionary]. Lviv: «Svit» [in Ukrainian].
- Chuchka I** Chuchka, P. P. (2011). Slovianski osobovi imena ukraïntsviv: istoryko-etymolohichni slovnyk [Slavic personal names of Ukrainians: historical and etymological dictionary]. Uzhhorod: «Lira» [in Ukrainian].
- Shevelov** Shevelov, Yu. (2002). Istorychna fonolohiia ukraïnskoï movy [Historical Phonology of the Ukrainian Language]; per. z anhl. S. Vakulenko, A. Danylenka. Kharkiv: Akta [in Ukrainian].

- BES** Bańkowski, A. (2000). *Etymologiczny słownik języka polskiego* [Etymological Dictionary of the Polish Language]. (Vols. 1–2). Warszawa [in Polish].
- ESB** Boryś, W. (2005). *Słownik etymologiczny języka polskiego* [Dictionary Etymological of the Polish Language]. Krakow: Wydawnictwo Literackie [in Polish].
- Mytnik** Mytnik, I. (2010). *Antroponimia Wołynia w XVI–XVIII wieku* [Volynia antroponimia in the XVI and XVIII centuries]. Warszawa [in Polish].
- Mytnik I** Mytnik, I. (2017). *Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek)* [Historical and etymological dictionary of anthroponyms of the Chelm region (16th–17th century)]. Warszawa [in Polish].
- Rymut** Rymut, K. (1999–2001). *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny* [Surnames of Poles. Historical and etymological dictionary]. (Vols. 1–2). Kraków [in Polish].

Список використаних джерел та літератури

1. Осташ Р. І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника). *Реєстр Війська Запорозького 1649 року / підг. до друку: О. В. Тодійчук (голов. упоряд.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода*. Київ : Наукова думка, 1995. С. 517–567.
2. Пахомова С. М. Еволюція антропонічних формул у слов'янських мовах. Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2012. 344 с.
3. Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX ст. (з етимологічним словником). Львів : Літопис, 2001. 371 с.
4. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с.
5. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців : історико-етимологічний словник. Львів : «Світ», 2005. XLVIII, 704 с.
6. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії. Київ, 2008–2019. Ч. 1–6.
7. Mytnik I. *Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek)*. Warszawa. 2017. 320 s.

References (translated & transliterated)

1. Ostash, R. I. Do pokhodzhennia prizvyshchevykh nazv Reiestru (sproma etymolohichnoho slovnyka) [Before the origin of the surnames of the Register (an attempt at an etymological dictionary)]. *Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku – Register of the Zaporozhian Army in 1649* (1995). O. V. Todiihchuk, V. V. Strashko, R. I. Ostash & R. V. Maiboroda (Comps.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
2. Pakhomova, S. M. (2012). *Evoliutsiia antroponimnykh formul u slovianskykh movakh [The evolution of anthroponymic formulas in the Slavic languages]*. Uzhhorod: Vyd-vo Oleksandry Harkushi [in Ukrainian].
3. Farion, I. (2001). *Ukrainski prizvyshchevi nazvy Prykarpatskoi Lvivshchyny naprykintsi XVIII – pochatku XIX st. (z etymolohichnym slovnykom) [Ukrainian surnames of Prykarpattia Lviv region in the late eighteenth – early nineteenth century. (with etymological dictionary)]*. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
4. Khudash, M. L. (1977). *Z istorii ukrainskoi antroponimii [From the History of Ukrainian Anthroponymy]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. Chuchka, P. P. (2005). *Prizvyshcha zakarpatskykh ukraintsv: istoryko-etymolohichnyi slovnyk [Surnames of Transcarpathian Ukrainians: historical and etymological dictionary]*. Lviv: «Svit» [in Ukrainian].
6. Shulhach, V. P. (2008–2019). *Narysy z praslovianskoi antroponimii [Essays on Proto-Slavic Anthroponymy]*. parts 1–6. Kyiv [in Ukrainian].
7. Mytnik, I. (2017). *Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek) [Historical and etymological dictionary of anthroponyms of the Chelm region (16th–17th century)]*. Warszawa [in Polish].

Скорочення

апел. – апелятив

апел. війск. – відапелятивна назва за військовим чином чи статусом

апел. етн. – відетнонімні назва

апел. кат. – відкатоїконімна назва

апел. нов. – відапелятивна назва за фактом новоселення або особливістю появи в середовищі

апел. проф. – відапелятивна назва за професією, родом заняття

апел. рел. – відапелятивна назва за релігійним культом
апел. род. – відапелятивна назва за родовим станом і родовими стосунками
апел. соц. – відапелятивна назва за соціальним станом
атр.- прізви. – атрибутивно-прізвищова назва
вл. н. – власна назва
д. в. – давальний відмінок
давні. відапел. ім. – давнє відапелятивне ім'я
див. – дивитися
діал. – діалектне слово
іс. – індоєвропейська мова / індоєвропейське
інш. – ПН іншомовного походження
квал. – квалітативна назва
лат. – латинське
м. пр. – ПН за місцевістю проживання
матр. – матронімна назва
матр.-пос. – матронімно-посесивна назва
н. п. – населений пункт / населені пункти
п. – польське
патр. – патронімна назва
патр. ос. вл. ім. – непохідні власні особові імена у ролі ПН
патр.-пос. – патронімно-посесивна назва
ПН – прізвищева назва
пор. – порівняти
пр. – простолюдин / простолюдини
прим. – примітка
псл. – праслов'янська мова / праслов'янське
с. – село, **сс.** – села
стп. – старопольське
суч. – сучасне
укр. – український
христ. чол. / жін. ім. – християнське чоловіче / жіноче ім'я з позначенням:
повн. – повне,
суф. – суфіксальне,
усіч. – усічене,
усіч.-суф. – усічено-суфіксальне
час н. – давнє відапелятивне ім'я, яке вказує на час народження дитини
черг. н. – давнє відапелятивне ім'я, яке вказує на черговість народження дитини в сім'ї
шл. – шляхтич / шляхта
Жит. – Житомирська область
Крн – Коростенський район
Овр. – Овруцький район

Статтю отримано 08.10.2021 р.
Прийнято до друку 18.11.2021 р.